

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Биро за развој на образованието
СКОПЈЕ 2

Примено:	24.09.2011		
Организација	Број	Примено	Успешност
07	12/208		

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Службен весник на Република Македонија“ бр. 58/00, 44/02, 82/08, 167/10 и 51/11) и член 31 од Законот за основно образование („Службен весник на Република Македонија“ бр. 103/08, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11, 51/11, 6/12, 100/12 и 24/13), министерот за образование и наука ја утврди Наставната програма по солфџез за шесто одделение на шестгодишното основно музичко и балетско образование.

**НАСТАВНА
ПРОГРАМА**

ОСНОВНО МУЗИЧКО ОБРАЗОВАНИЕ

**ШЕСТГОДИШНО ОСНОВНО
МУЗИЧКО ОБРАЗОВАНИЕ**

СОЛФЕЖ

Скопје, 2013

**МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО**

ВОВЕД

Наставниот предмет солфеж е застапен во сите години на шест годишното основно музичко образование. Со оглед на ваквата позиција на предметот целта на наставата во шест годишното основно музичко образование е да се овозможи комплексен музички развој на учениците: развој на музичките способности (музичкиот слух, чувството за ритам, меморија, вокални умеења и др.) преку активно вклучување во музичирањето (пеење, свирење), стекнување на неопходни знаења од областа на музичката писменост, запознавање со различни сегменти на музичката култура преку слушање музика и посета на музичките приредби, пројавување на креативни способности. Со тоа, наставата по солфеж треба да придонесе за поттикнување кај учениците желба активно да се занимаваат со музиката и да биде во тесна поврзаност со свирење инструмент и со теорија на музиката. Во оваа завршна година се прави рекапитулација на претходно стекнатите знаења и умеења. Продолжува работењето на наставните теми Диктат и Слушна анализа (воведени во вториот образовен период на 6-годишното образование) преку кои се се воспоставува тесна корелација со теоријата на музиката, се развива внатрешен слух и аналитичкиот пристап кон музиката. Во темата Мелодика акцентот е ставен како на проширување на знаењата и умеењата, така и на темелното утврдување на претходно обработените содржини и поими. Во темата Ритмика се продлабочува работењето на тактови со триделна поделба на мерна единица, промена на мерна единица и нерамноделни тактови. За да се осознаат подлабоко карактеристиките на народната музика се воведува запознавање и солфежирање примери во дорска и фригиска скала. Наставните теми Мелодика и Ритмика се тесно поврзани меѓу себе и даваат широки можности за меѓусебно интегрирање. Наставата по солфеж треба да вклучува и активности базирани врз слушање музички дела, со цел да се развива музичката перцепција, да се доживуваат музичките изрази средства, карактер, ритам. Наставата се изведува во групи по 9 – 15 ученици.

- Фонд на часови: 2 часа неделно, 72 часа годишно.
- Статус на предметот: задолжителен.

2. ЦЕЛИ НА НАСТАВАТА ВО VI ОДДЕЛЕНИЕ

Ученикот/ученичката:

- да развива музички слух во координација со теоријата на музиката;
- да применува правилни пејачки навики;
- да го проширува опсегот на гласот;
- да развива музичка меморија;
- да ги разбира неопходните музичко-теориски поими;
- да ги препознава, именува и запишува ноти од скалите до шест предзнаци;
- да го препознава звучењето на дурската и молската скала;
- да го препознава звучењето на трите видови на молската скала;
- да го објаснува начинот на градењето на дурската и молската скала (трите видови);
- да ги објаснува предзнаците во дурската и молската скала;
- да може самостојно да испее мелодиско-ритмичка вежба по ноти во наведените скали;
- да осознае дорска скала (од д) и фригиска скала (од е) на слух и во нотниот текст;
- да пројавува умеенје за солфежирање а виста;
- да развива умеенја за солфежирање на полесни двогласни примери;
- да пројавува осет за ритам;
- да пројавува умеенје да следи ритам (со плескање, тактирање);
- да продлабочува умеенја за тактирање со промена на мерна единица;
- да ги воочува и да тактира нерамноделните тактови;
- да продлабочува умеенја за запишување диктат;
- да продлабочува навика за слушна анализа;
- да изведува ритмички вежби и задачи со детски музички инструменти;
- да пројавува способност за изведување на спонтани импровизации на кратки музички мотиви;
- да се поттикнува за сопствено музичко изразување;
- да се ориентира во просторот;
- да пројавува интерес за слушање музика, посета на концерти и други приредби;
- да пројавува навика за активно, внимателно слушање на музиката;
- да пројавува осет за музичка изразност.

3. КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ

Тема: МЕЛОДИКА			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да развива музички слух; - да ги сфаќа предзнаците во скалите со 5 и 6 предзнаци; - да ги разликува визуелно и на слух трите видови на молската скала; - да утврдува функции на стапалата; - да развива пејачки глас; - да применува правилна; вокална интерпретација при пеење песни и вежби; - да го проширува опсегот на гласот; - да ги продлабочува умеењата за пеење по ноти; - да осознае дорска скала (од Д); - да ја осознае фригиска скала (од е); - да се воведува пеење мелодиски вежби (врз база на народни песни) во дорска (од Д) и фригиска (од е) скала; - да развива внатрешен музички слух; - да ги развива умеењата за 	<p>Повторување и утврдување на претходно изучените скали</p> <ul style="list-style-type: none"> - Скала Фис- дур - Скала дис-молл, -Скала Гес– дур Es - moll сите видови (со функции и каденци) - Мелодиски вежби во виолински и бас клуч -Староцрквени скали: дорска ин Д и фригиска ин е (врз база на народни песни) -канони - песни 2-гласни 	<ul style="list-style-type: none"> - Имињата на тоновите и на скалите во сите октави -Стапала -Функции -Каденца -Дорска скала -Фригиска скала 	<ul style="list-style-type: none"> - Вежби со латинските имиња на тоновите во скалите, кои се изучуваат. -Воочување на интервалите по големина (до октава) и солфежирање на истите во рамките на дурска и молска скапа. -Солфежирање вежби во изучените скали (СО АКЦЕНТ НА СКАЛИТЕ ДО 4 ПРЕДЗНАЦИ). - Солфежирање на едноставни двогласни и тригласни канони (појаснување на нотниот текст, читање парлато, солфежирање со и без придружба на инструмент. Да се внимава на тактирањето!). -Солфежирање на полесни двогласни примери (странично, паралелно и спротивно движење): еден глас се пее, друг се свири на пијано (горниот глас со десна рака, долниот со лева). -Солфежирање вежби врз база на народни песни во дорска (од Д) и фригиска (од е) скапа. - Солфежирање и свирење по ноти на ДМИ на едноставни вежби, примери од литература и канони, полесни двогласни вежби во сите изучени скали.

<p>солфежирање на двогласни вежби;</p> <ul style="list-style-type: none"> - да развива умеенја за интонирање интервали во скала; - да ја продлабочува способност за солфежирање а виста; - да развива музичка меморија; - да ги продлабочува умеенјата за транспонирање (усно и писмено); - да ги продлабочува умеенјата да чита бас клучот - да ги проширува знаењата на нотното писмо. 	<p>Вежби (странично, паралелно и спротивно движење)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Пеење детски и народни песни по слух со текст и со имињата на тоновите - Интервали – во скала и од зададен тон - Примери од музичката литература - Транспонирање 	<ul style="list-style-type: none"> - Интервали до октава (скалични интервали по големина) Сите големи, мали и чисти интервали (од 1 до 8) како и зг.4 - н.5 во дур и хармонски мол и зг.2 – н.7 во хармонски мол 	<ul style="list-style-type: none"> - Наставникот свири или пее кратки примери, а учениците ги солфежираат со ноти (заедно и поединечно). - Запишување на пократки и полесни вежби по сеќавање (подготовка за диктат). - Транспонирање на лесните примери усно (пеење, свирење) и писмено. - Игри и квизови за утврдување на совладаните поими. <p>Методи: монолошки дијалошки демонстративен опсервација</p>
--	---	--	--

Тема: РИТМИКА

Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Да продлабочува умеења за ритмичко читање (парлато) на нотниот текст; - Да продлабочува способност за прецизно изведување на различни ритмички фигури; - Да ги применува четвртина, половина, осмина и четвртина со точка мерна единица; - Да го препознава и применува 12/8 такт; - Да стекнува навика за промена на мерна единица; - Да го доживува и осознава нерамноделниот 9/8 такт; - Да доживува промена на метар на слух во музичките примери; - Да препознава и применува промена на тактот во сопствената изведба (солфежирање и свирење на ДМИ); - Да придружува мелодија со свирење на орфови инструменти (ритмички). 	<ul style="list-style-type: none"> - Рекапитулација на мерна единица четвртина и половина нота, тактови: 2/2, 4/4 на два (со нотни вредности до шеснаестина). - Рекапитулација на тактови: 3/8, 6/8, 9/8 - 12/8 такт (со нотни вредности до шеснаестина) - Рекапитулација на мерни единици осмина и четвртина со точка - Рекапитулација на нерамноделни 5/8 и 7/8 такт - Нерамноделен 9/8 такт - Промена на тактови (во рамки на иста мерна единица) 	<ul style="list-style-type: none"> - Мерна единица четвртина, осмина, половина, четвртина со точка - 12/8 такт - Нерамноделен 9/8 такт 	<ul style="list-style-type: none"> - Ритмички вежби со сите комбинации во изучените тактови (при тактирањето секојпат да се нагласува силното време). - Воочување на различни траења на слоговите преку ритмичко изговарање на бројалките, брзозборките и текстовите од песничките придружено со плескање со раце, тропкање со нозе, музичко-ритмички движења, свирење на орфови инструменти (ритмички). - Воочување и споредување на тројна поделба на четвртина (триола) и тројна поделба во 3/8, 6/8, 9/8 и 12/8 такт. - Воочување на нерамноделен такт 9/8 (врз пример од народното творештво) по слух со различни ритмички вежби и играње. - воочување и осознавање на нерамноделен такт 9/8 во нотниот текст - Воочување и примена на промената на тактот во вежби за солфежирање. - Читање парлато со тактирање.

	<p>- Ритмичко читање (парлато) на нотен текст во виолински и бас клуч</p> <p>- Ритмичко читање на примери од инструментална литература</p> <p>-Дуола и триола (рекапитулација)</p> <p>-Промена на тактовите со иста мерна единица (рекапитулација)</p> <p>-Промена на нерамноделните тактови</p>		<p>- Свирење на едноставни примери (запишани на една и две линии) на Орфови инструменти (ритмички). Пред да се отсвири, примерот може да се изговори парлато на неутрален слог „та“ со тактирање. Оваа активност може да се изведува во 2 групи: 1-та група свири, 2-та изговара парлато со тактирање и обратно.</p> <p>- Свирење на ДМИ и изговарање парлато во групи (секоја група – свој ритам).</p> <p>- Игри и квизови за утврдување на совладаните поими.</p> <p>Методи: монолошки дијалошки демонстративен опсервација</p>
--	--	--	---

Тема: ДИКТАТ			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/Ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да пројавува умеања за меморирање и репродуцирање на кратки ритмички и мелодиски фрази; - да пројавува умеања за запишување на ритмички и мелодиски диктат; - да ги доживува и разбира елементите на музичката структура (мотив, фраза) на слух; - да ги применува стекнатите знаења за запишување на ритмички и мелодиски диктат; - да ја развива музичката меморија; - да го развива внатрешниот слух. 	<p>Сите содржини од МЕЛОДИКА и РИТМИКА</p>	<p>Диктат Сите поими од содржините МЕЛОДИКА и РИТМИКА</p>	<p>Да се практикуваат следниве постапки: А. 1. целосно свирење; 2. свирење по двотакти (фрази) и запишување; 3. целосно свирење за проверка. Б. Целосно свирење без делење на фрази, за учениците да стекнат навика за ориентација во целосна форма и меморирање на покрупни целини. Методи: монолошки дијалошки демонстративен опсервација</p>

Тема: СЛУШНА АНАЛИЗА			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
Ученикот/Ученичката: - да пројавува умеања за разликување и именување на квинтакордите од зададен тон	-Интервали – скалични и од зададен тон (рекапитулација) - Дурски, молски, намален и зголемен квинтакорд од зададен тон	- Дурски квинтакорд - Молски квинтакорд - Намален квинтакорд - Зголемен квинтакорд	Слушање квинтакорди од зададен тон, учениците треба да го одредат видот на квинтакордот и неговата структура (интервали од основниот тон и меѓу соседните тонови). Методи: монолошки дијалошки демонстративен опсервација

4. ДИДАКТИЧКИ ПРЕПОРАКИ

- Со оглед на возраста на учениците, часот по солфеж треба да вклучува различни видови на музичката дејност.
- Содржините Мелодика и Ритмика се тесно заемно поврзани, затоа процесот на совладување на одредени проблеми посочени во една од темите треба да се одвива преку интеграција со друга тема (на пример, совладувањето на ритмичките проблеми во примерите за солфежирање и свирење на ДМИ).
- Се препорачува слушање музика во изведба на наставникот (музички примери од различни стилови и жанрови) и снимена за воочување на нејзиниот карактер и изразни средства, како и за доживување и совладување на наставните содржини (метроритамот, мелодиски модели).
- Се препорачуваат музичко-ритмичките движења (плескања со раце, тропкања со нозе, движења во простор) за доживување на нерамноделните тактови, промена на мерна единица и други ритмичките карактеристики на музиката.

- Се препорачува користење на ДМИ за совладување на ритмот: промена на мерни единици, нерамноделните тактови, придружба на мелодијата и композициите што се слушаат.
- При тактирањето на вежбите со промена на мерна единица наставникот да внимава да се зачува истото темпо на изведбата на вежбата, а со тоа – јасен сооднос на мерните единици (1:2 во 4/4 такт и 1:3 во 3/8, 6/8, 9/8 и 12/8 такт)
- При тактирањето на вежбите со промена на нерамноделните тактови наставникот да внимава на изедначеноста на темпото и пулсацијата.
- Се препорачува изведување на писмен диктат на секој час, вежбите да бидат едноставни и совладливи за запишувањето преку целосно свирење на диктатот при што во вежбите за диктат да се воведуваат изучените содржини од мелодијата и ритмиката;
- Наставната тема слуша анализа подразбира слушање и препознавање на квинтакордите од зададен тон со внимание на нивната структура (интервалите меѓу соседните тонови).
- Треба да се продолжат активностите сврзани со организацијата и следењето на едукативно-уметничките активности во текот на целата учебна година.

Препораки за користење на годишниот фонд на часови:

мелодика - 18 часа; ритмика - 18 часа, диктат - 18 часа, слушна анализа - 18 часа (со оглед на интегрираноста на овие теми и потребата тие да бидат застапени на секој час). Притоа, оваа рамка на часовите е ориентациона.

➤ **Наставни средства:**

- учебник по избор на наставникот, одобрен од страна на министерот;
- аудио-визуелни средства (ТВ, ДВД-плејер, видеоплејер, компјутер);
- детски музички инструменти;
- дидактички средства и материјали;
- разни извори за учење од непосредната околина (предмети во природата и околината);
- визуелни средства (слики, фотографии, апликации и сл.);
- интернет, образовни софтвери.

4. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Во текот на наставата редовно се следат и вреднуваат постигањата на учениците се прибираат показатели за нивните активности, мотивираноста за музичко изразување, ангажираноста на учениците, посветеноста во работата, како и тимската работа (формативно оценување). При следењето на постигањата на учениците наставникот треба особено да внимава на индивидуалниот пристап во оценувањето на постигањата на секое поединечно дете. Во текот на наставата редовно се следи развојот на секој ученик. На крајот од годината се препорачува одржување на јавен час отворен за родителите и други наставници на кој учениците би имале можност да ги претстават активностите застапени во текот на учебната година и своите постигнувања.

Испит: 1. Диктат

2. Мелодиска вежба а виста
3. интервали и акорди од зададен тон и во скала (усно)

5. ПРОСТОРНИ УСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Програмата во однос на просторните услови за реализација се темели на Нормативот за простор за основно музичко училиште и за наставните средства донесен од страна на министерот за образование и наука.

6. НОРМАТИВ ЗА НАСТАВЕН КАДАР

Воспитно-образовната работа во шесто одделение може да ја изведува лицето кое завршило:

- А. факултет за музичка уметност – оддел за музичка теорија и педагогија
- Б. факултет за музичка уметност – оддели за:

Композиција
Диригирање
Музикологија
Етномузикологија

(Приоритет според горенаведениот редослед).

Наставникот треба да има стекнато педагошко-психолошка и методска подготовка и положен стручен испит.

8. ОЧЕКУВАНИ РЕЗУЛТАТИ

Ученик/ученичката:

- пројавува музички слух во координација со теоријата на музиката;
- применува навика за култивирано пеење (умерено пеење, без гримаси, дигање на рамења и викање);
- го проширува опсегот на гласот;
- пројавува музичка меморија;
- ги разбира неопходните музичко-теориски поими;
- ги препознава, именува и запишува нотите од скалите до шест предзнаци;
- го препознава звучењето на дурската и молската скала;
- го препознава звучењето на трите видови на дурската и молската скала;
- го разбира начинот на градењето на дурската и молската скала (трите видови);
- ги објаснува предзнаците во дурската и молската скала;
- пее самостојно мелодиско-ритмичка вежба по ноти во наведените скали;
- пројавува почетни умеенја на солфежирање дорска скала (од д) и фригиска скала (од е) на слух и во нотниот текст;
- пројавува умеенје за солфежирање а виста;
- пројавува умеенја за солфежирање на полесни двогласни примери;
- пројавува осет за ритам;
- пројавува умеенје да следи ритам (со плескање, тактирање);
- пројавува умеенја за тактирање со промена на мерна единица;
- го воочи и го тактира нерамноделниот 9/8 такт;
- пројавува умеенја за тактирање при промена на нерамноделните тактови;
- пројавува умеенја за запишување диктат;
- пројавува навика за слушна анализа;
- изведува ритмички вежби и задачи со детски музички инструменти;
- пројавува способност за изведување на спонтани импровизации на кратки музички мотиви;
- пројавува сопствено музичко изразување;
- изведува движења во музичко-ритмичките активности усогласено со музиката;
- се ориентира во просторот;
- пројавува интерес за слушање музика, посета на концерти и други приредби;
- пројавува навика за активно, внимателно слушање на музиката;
- пројавува осет за музичка изразност;

- пројавува самодверба во изведување на музичките активности;
- соработува со вршниците;
- покажува одговорност во тимско работење;
- покажува разбирање за правилата на однесување во музичките активности на потесната и пошироката средина.

Изготвил: Работна група формирана со решение број 02– 337/1 од 19.02.2013 година

Координатор: м-р Анкица Витанова, советник, Биро за развој на образованието *AM*

Контролирал: м-р Митко Чешларов, раководител на сектор *M. Kevz*

Одобрил: м-р Весна Хорватовиќ, директор *Vesna Horvatovic*

Потпис и датум на утврдување на наставната програма

Наставната програма по солфеж за шесто одделение на шестгодишното сновно музичко и балетско образование, на предлог на Бирото за развој на образованието, ја утврди

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Бр. 11-4986/1
17 09 2019 год.
СКОПЈЕ

на ден _____

Скопје

Министер,

Спиро Ристовски
